

Selectieadvies archeologische monumentenzorg

Archeologisch bureauonderzoek en verkennend veldonderzoek

Kerkwijk 44a te Berlicum
 Gemeente Sint-Michielsgestel

Econsultancy rapportnr. 7844.001

Econsultancy
(definitieve versie rapport)

	Naam	Afdeling/bedrijf	Datum	Paraaf
Opsteller		senior archeoloog, gemeente 's-Hertogenbosch afdeling SO/Erfgoed	15-10-2018	
Controle		senior archeoloog, gemeente 's-Hertogenbosch afdeling SO/Erfgoed	15-10-2018	SM
Controle Gemeente Sint-Michielsgestel				

1. Inleiding

In opdracht van *Rho Adviseurs voor leefruimte* heeft Econsultancy in september 2018 een archeologisch bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek door middel van boringen uitgevoerd voor de locatie Kerkwijk 44a te Berlicum. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de voorgenomen herontwikkeling van het gebied. Om deze ontwikkeling mogelijk te maken, moet eerst een wijziging van het bestemmingsplan worden doorgevoerd. Hierbij moet ook inzichtelijk worden gemaakt welke archeologische waarden binnen het plangebied kunnen worden verwacht. De noodzaak tot archeologisch onderzoek vloeit voort uit het Verdrag van Malta (1992) en de Wet ruimtelijke ordening (Wro 2006).

Het plangebied valt binnen het bestemmingsplan 'Hartkamers van Berlicum'. Volgens dit bestemmingsplan heeft het plangebied een dubbelbestemming 'Waarde-Archeologie 1'. Volgens de bijbehorende planregels is archeologisch onderzoek noodzakelijk bij bodemingrepen groter dan 50 m² en dieper gaand dan 30 cm -mv. Volgens de beleidsadvieskaart van gemeente ligt het plangebied binnen AMK-terrein 16.816, dit betreft de historische (stads)kern van Berlicum. De begrenzing van het AMK-terrein is gebaseerd op 16^e-eeuwse t/m vroeg 20^e-eeuwse kaarten. In het AMK-terrein worden bewoningssporen verwacht uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd, maar er zouden ook sporen uit de Vroege Middeleeuwen aanwezig kunnen zijn.

De gemeente St.-Michielsgestel is - als bevoegde overheid - nu gevraagd het rapport te beoordelen en een selectieadvies op te stellen. Het rapport is daartoe voorgelegd aan de afdeling SO/Erfgoed van de gemeente 's-Hertogenbosch.

1.1 Het plangebied

De onderzoekslocatie is ca. 2.975 m² groot en ligt aan de Kerkwijk 44a, in de kern van Berlicum. Het gebied is kadastraal bekend als gemeente Berlicum, sectie H, nrs 4868, 3868, 4876, 4874, 4873, 4872 en 4869. Het plangebied is momenteel in gebruik als grasland; het zuidoostelijk deel is begroeid met bomen. Voor de locatie en exacte begrenzing van het plangebied wordt verwezen naar het beoordeelde rapport van Econsultancy (zie onder).

1.2 Aard van de bedreiging

In het plangebied is nieuwbouw gepland. De nieuwbouw zal in het verlengde van het al aanwezige verzorgingstehuis worden gerealiseerd, in het zuidelijke deel van het plangebied. Hierbij zal een gebied met een oppervlakte van circa 920 m² worden bebouwd. Het overige deel van het plangebied zal in gebruik worden genomen als tuin. De dieptes van verstoringen ten behoeve van de herinrichting zijn nog onbekend. Bij het leggen van de funderingen e.d. zal grondverzet plaatsvinden, waardoor de ondergrond geroerd zal worden en daarmee eventueel aanwezige archeologische waarden kunnen worden verstoord of vernietigd.

2. Archeologisch onderzoek

Econsultancy heeft het onderzoek in september 2018 uitgevoerd; de resultaten hiervan zijn vastgelegd in het rapport :

 , 2018 : *Rapportage archeologisch bureauonderzoek en verkennend veldonderzoek Kerkwijk 44a te Berlicum, gem. Sint-Michielsgestel - Econsultancy rapportnr 7844.001 - versie 1 (concept) - 1 oktober 2018.*

Dit rapport is vervaardigd ten behoeve van een bestemmingplanwijziging (2018) die door Rho wordt opgesteld.

2.1 Onderzoeksmethode

Het archeologisch onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een booronderzoek. Het onderzoek is uitgevoerd onder certificaat op grond van en conform de eisen en normen van BRL SIKB 4000 (KNA 4.0). Doel van het bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting, dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en grondgebruik, bepalen van de kans dat binnen het plangebied archeologische resten kunnen voorkomen. Doel is verder een antwoord te vinden op de vraag *wat* de gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied is.

Het inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) heeft tot doel de in het bureauonderzoek

opgestelde gespecificeerde archeologische verwachting aan te vullen en te toetsen door middel van boringen. Het veldonderzoek heeft tot doel antwoorden te vinden op wat de bodemopbouw is binnen het plangebied en wat de gevolgen zijn van het in het plangebied aangetroffen bodemprofiel voor de gespecificeerde archeologische verwachting.

Aan de hand van beide onderzoeken kan worden vastgesteld of binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig (kunnen) zijn en of vervolgonderzoek dan wel plaanpassing noodzakelijk is.

2.2 Conclusie onderzoek (verkort)

Tot 1834 was het plangebied in gebruik als landbouwgrond. In de jaren 1834-37 is de R.K.-kerk gebouwd en uitgebreid met een toren in 1876. In 1932 is de kerk verbouwd tot kruiskerk. Tijdens de Tweede Wereldoorlog, in 1944, is de kerk zwaar beschadigd. De kerktoren was dusdanig beschadigd dat deze niet meer hersteld kon worden en is in 1945 afgebroken. Rond 1950-1951 is een nieuwe kerktoren gebouwd. De kerk met deze nieuwere kerktoren is in 2014-2016 gesloopt. Het deel waar de kerk heeft gestaan, in het noordelijke deel van het plangebied, is de grond volledig vergraven. De fundatieresten van de toren bevinden zich waarschijnlijk op het voorterrein naast de pastorie, wat geen onderdeel is van het plangebied. In de omgeving worden met name vanaf de jaren '70 van de vorige eeuw woonwijken gerealiseerd.

Op basis van de bekende gegevens geldt er een *lage* archeologische verwachting voor het Paleolithicum en Mesolithicum. De landschappelijke locatie, ver van de beekdalen, was een ongeschikte locatie voor jager/verzamelaars. Voor de landbouwers tijdens het Neolithicum t/m de Romeinse Tijd was het een geschikte locatie voor bewoning en de bijhorende activiteiten. In de omgeving zijn ook enkele waarnemingen uit deze periodes bekend. Er geldt een *hoge* verwachting voor deze periodes. Het plangebied ligt in de historische kern van Berlicum. Er worden met name sporen en vondsten die in verband staan met het agrarisch gebruik. Vanaf ca. 1830 is het noordelijk deel bebouwd met een kerk. In het plangebied zouden eventueel ook sporen en/of vondsten gerelateerd aan deze functie aanwezig kunnen zijn. Er geldt een *hoge* verwachting voor de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

De bij het booronderzoek aangetroffen bodemopbouw bestaat uit een 30 cm dikke bouwvoor met hieronder een verstoorde laag die bestaat uit een mix van het voormalige plaggendek en het bovenliggende humeuze zand. In deze laag zitten fragmenten puin, baksteen en leisteen e.d.; recent puin afkomstig van de voormalige kerk. Ook de onderliggende laag is verstoord. Dit kenmerkt zich door een gevlekte samenstelling en een (plaatselijk) scherpe overgang naar de natuurlijke afzettingen. Op een diepte van ca. 110-130 cm -mv is de C-horizont aangetroffen. Deze bestaat uit geel-beige dekzandafzettingen. Op basis hiervan is het duidelijk dat de bodem tot ca. 110/130 cm -mv is verstoord. Plaatselijk (boring 2) reikt de verstoring tot ca. 2 m -mv. De verstoring is te verklaren door de realisatie van de voormalige R.K.-kerk en het agrarisch gebruik.

2.3 Advies Econsultancy

Op basis van de waargenomen bodemverstoringen kan worden geconcludeerd dat archeologische waarden niet meer in situ worden verwacht. De gespecificeerde archeologische verwachting, zoals die is weergegeven tijdens het bureauonderzoek, is door het booronderzoek grotendeels te weerleggen. De *lage* verwachting voor de periodes Paleolithicum en Mesolithicum kan worden gehandhaafd. De *hoge* verwachting voor de periodes Neolithicum t/m de Nieuwe Tijd kan worden bijgesteld naar *laag*.

Op grond van de resultaten van het bureau- en veldonderzoek adviseert Econsultancy dan ook om het plangebied vrij te geven voor ontwikkeling.

Bovenstaand advies is van Econsultancy. Wij (Econsultancy) willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit advies nog niet betekent dat bodemverstoringende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zullen eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Sint-Michielsgestel), die vervolgens een besluit neemt.

Er is geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethode. De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit

volledig worden uitgesloten. Econsultancy wil de opdrachtgever er daarom ook op wijzen dat, mochten tijdens de geplande werkzaamheden toch archeologische waarden worden aangetroffen, er conform art. 5.10 van de Erfgoedwet uit juli 2016 een meldingsplicht geldt bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (de RCE), de gemeente Sint-Michielsgestel of de provincie Noord-Brabant.

3. Beoordeling rapportage namens/door de gemeente Sint-Michielsgestel

Deze conceptversie van het rapport bevat voldoende informatie om tot een selectieadvies en -besluit te komen. Eerdere op- en aanmerkingen zijn naar tevredenheid verwerkt.

3.1 Selectieadvies gemeente Sint-Michielsgestel

De gemeente Sint-Michielsgestel kan instemmen met de inhoud en strekking van het rapport.

De gemeente neemt het advies van Econsultancy over om het plangebied vrij te geven voor verdere ontwikkeling.

Ook neemt de gemeente het advies van Econsultancy over aangaande het mogelijk voorkomen van zogenaamde *toevalsvondsten* en de juiste omgang daarmee :

De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig worden uitgesloten. Mochten tijdens werkzaamheden toch archeologische waarden worden aangetroffen, dan geldt er conform art. 5.10 van de Erfgoedwet een meldingsplicht bij de bevoegde overheid, de gemeente Sint-Michielsgestel.